

SKOLPSYKOLOGERNAS OCH SKOLKURATORERNAS VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2016-2017

Sammanfattning

Skolpsykologernas och skolkuratorernas arbete har bl.a. bestått av samarbete med skolpersonal och av klientarbete med elever och deras familjer. Skolpsykologerna och skolkuratorerna samarbetar också med hjälpinstanser utanför skolan. Arbetet är såväl förebyggande som ingripande.

Under läsåret har skolpsykologerna och skolkuratorerna arbetat med elever/studerande från den grundläggande utbildningen, gymnasierna och yrkesinstitutet Praktikum. I de lägre årskurserna fokuseras arbetet kring känslomässiga svårigheter vid sidan av bl.a. inlärningsmässiga frågor, beteendesvårigheter och relationsproblematik. I de högre årskurserna arbetar skolkuratoren mest med relationsproblematik, känslomässiga svårigheter samt med skolfrånvaro och motivationsproblem.

Skolkuratorns och skolpsykologens insatser innebär ofta utredande och stödjande samtal med elever/studerande, föräldrar och lärare. Skolpsykologens arbete inbegriper också psykologiska utredningar och planering av undervisningsarrangemang. Även förebyggande insatser i klasser och grupper har gjorts och har gällt bl.a. vänelevsverksamhet, arbete för att skapa gruppanda i en klass, mobbningsförebyggande arbete och insatser för att reda upp konflikter mellan elever. Kartläggningar av klasser görs ofta i årskurserna 1, 7, 10 samt i 1:a årskursen i gymnasiet.

Personalresurser

Under detta läsår har det funnits sex kuratorer och sex psykologer som jobbat inom den grundläggande utbildningen och andra stadiet.

Fem av sex kuratorsbefattningar har skötts på heltid. En kuratorsbefattningar har skötts på 90 % under läsåret. Två av befattningarna har skötts som vikariat under hela läsåret. En kuratorsbefattning ledigförklarades i juni 2017 och en kurator anställdes på befattningen. Ledande kuratorsuppgifter har under hela läsåret skötts av en vikarierande ledande kurator.

Två studerande från Social- och kommunalhögskolan praktiserade vardera som skolkurator 10 veckor under vintern i grundskolan samt andra stadiet och handleddes av fyra skolkuratorer.

Fem skolpsykologbefattningar har skötts på heltid under hela detta läsår och en befattning på 80 %. En av befattningarna har skötts som ett vikariat under hela läsåret eftersom ordinarie varit föräldra- och vårdledig. Detta vikariat sköttes av en psykolog t.o.m. mars 2017 varefter psykologen blev moderskapsledig. Fr.o.m. mars 2017 anställdes en ny psykolog på vikariatet. Den vårdlediga psykologen sade upp sin befattning i juni 2017 och en ny psykolog har anställts på befattningen.

En av de ordinarie psykologerna blev moderskapsledig i december 2016 och en vikarierande psykolog anställdes. Ledande psykolog var alturneringsledig fram till årsskiftet och en vikarierande psykolog har varit anställd. Ledande psykologuppgifter har under alturneringsledigheten skötts av en ordinarie psykolog från psykologgruppen.

Under hösten 2016 handledde vikarierande ledande skolpsykolog en psykologpraktikant under 5 månaders tid. Psykologpraktikanten utförde skolpsykologrelaterade arbetsuppgifter.

Fördelning av resurserna till skolorna

Skolkuratorerna har huvudsakligen arbetat inom årskurserna 7-10 och på andra stadiet. Tre av kuratorerna har arbetat inom den grundläggande utbildningen. En kurator har delat sin arbetstid mellan grundläggande utbildning och gymnasium. En kurator har arbetat enbart i gymnasier och en annan kurator har jobbat enbart i Prakticum.

Psykologerna har i huvudsak haft arbetsuppgifter från förskolorna och årskurserna 1-6. Psykologerna har ansvarat för verksamheten i 3-4 stycken lågstadieskolor och 3-5 stycken förskolor per man. Vid fördelningen har man tagit hänsyn till elevantalet och enheternas geografiska placering. En av psykologerna har t.o.m. december 2016 jobbat enbart i Prakticum och fungerat som konsulterande psykolog för gymnasier. Efter årsskiftet sköttes psykologuppgifterna i andra stadiet av en vikarie som även jobbade i en lågstadieskola inom den grundläggande utbildningen.

Kuratorerna har åtagit sig vissa uppgifter i årskurserna 1-6 och psykologerna har i sin tur åtagit sig vissa uppgifter i årskurserna 7-9. Kuratorerna och övrig personal i högstadieskolorna och gymnasier har haft möjlighet att konsultera skolpsykolog vid behov, framför allt gällande elever/studerande med inlärningsproblematik. Skolpsykologerna och övrig personal i lågstadieskolorna och förskolorna har haft möjlighet att konsultera skolkurator beträffande sociala relationer och i fall med svår familjeproblematik. Minervaskolan har haft tillgång till både skolpsykolog och skolkurator.

Internt och externt samarbete

Undervisningschefen (efter 1.6.2017 chefen för den grundläggande utbildningen och chefen för den fria bildningen och gymnasieutbildningen) är kuratorernas och psykologernas förman. Kuratorernas och psykologernas arbete planeras och koordineras av cheferna tillsammans med ledande kurator och ledande psykolog. Elev- och studerandevårdsarbetet har diskuterats vid fyra gemensamma möten under läsåret varav ett var utvärderingsmöte.

Skolkuratorerna har träffats en gång i veckan för kuratorsmöte eller utbildning. På kuratorsmötena har kuratorerna kunnat konsultera varandra i svårare elevärenden och diskutera aktuella gemensamma frågor. Kuratorerna har haft grupphandledning med utomstående handledare en gång i månaden under läsåret. Psykologerna har i regel träffats en gång i veckan för genomgång av

gemensamma arbetsuppgifter, planering och intern handledning. Psykologgruppen har även haft möten med olika samarbetsinstanser. Psykologerna har haft handledning med en utomstående handledare 10 gånger under läsåret och haft möjlighet att konsultera en neuropsykolog två gånger.

Fram till årsskiftet har en psykolog och två kuratorer tillsammans med vikarierande ledande psykolog varit utsedda att representera elevvården i den svenska krisgruppen för daghem och skolor. Efter årsskiftet har två psykologer och två kuratorer deltagit i den svenska krisgruppen för daghem och skolors verksamhet. Från båda yrkesgrupperna finns representation både från den grundläggande utbildningen och från andra stadiet.

Ledande skolkurator och ledande skolpsykolog har under läsåret haft möten med skolkuratorer och –psykologer med ledande uppgifter från Vanda, Esbo (finska och svenska sidan) samt Helsingfors (finska sidan). Både den grundläggande utbildningen och andra stadiet har varit representerade under dessa möten. Inom Helsingfors har även kuratorer och psykologer med ledande uppgifter från POL, NAL och svenska linjen haft gemensamma möten.

Ledande skolkurator och ledande skolpsykolog har deltagit i mötet med den svenska gruppen för elevvård på stadsnivå.

Arbete inom skolans elev- och studerandevård

▪ Elev- och studerandevård

I enlighet med elev- och studerandevårdslagen (som trädde i kraft 1.8.2014) har elever inom den grundläggande utbildningen och andra stadiet rätt till elev- och studerandevård. Syftet med elev- och studerandevårdslagen är bl.a. att främja elevernas och studerandenas inläring, hälsa, välbefinnande och delaktighet samt att förebygga problem. I enlighet med lagens anda skall tyngdpunkten vara på det förebyggande arbetet.

Elev- och studerandevården är indelad i gemensam och individuellt inriktad elev- och studerandevård. Med gemensam elev- och studerandevård avses bl.a. främjandet av en verksamhetskultur som stöder elevernas och studerandenas välbefinnande och inläring. Hela skolans personal inbegrips i den gemensamma elev- och studerandevården. Med individuellt inriktad elev- och studerandevård avses bl.a. skolkurators- och skolpsykologtjänster riktade till enskilda elever och studerande. Inom den individuellt inriktade elev- och studerandevården kan också mångprofessionella expertgrupper bildas. Skolkurator och skolpsykolog samarbetar även med skolans övriga personal i ärenden som berör pedagogiskt stöd och lösningar.

I enlighet med elev- och studerandevårdslagen skall elever och studerande erbjudas möjlighet till ett personligt samtal med skolkurator eller skolpsykolog senast den sjunde arbetsdagen efter en begäran. I brådskande fall skall samtal erbjudas samma eller nästa arbetsdag. I huvudsak har det varit möjligt att erbjuda tid för det första samtalet inom sju arbetsdagar, men dock inte i alla ärenden.

▪ Förebyggande arbete

Kuratorerna har deltagit i vänelevsverksamheten i sina högstadieskolor. Kuratorer har även engagerat sig i besöksdagar för blivande 7:or, startveckor och lägerskolor för 7:orna på hösten samt gymnasiers lägerskolor.

På flera högstadieskolor och gymnasier har kuratorn fört minisamtal med elever i årskurs 7 och studerande i årskurs 1 för att kartlägga vilka elever/studerande som behöver mera stöd och hjälp samt för att sänka tröskeln för eleverna/studerandena att ta kontakt med kuratorn vid behov. Psykologer har i mån av möjlighet fört samtal med elever från årskurs 1 inom den grundläggande utbildningen.

Kuratorer och psykologer har i förebyggande syfte arbetat med elevgrupper i skolan. Inriktningen har varit på kamratstödande verksamhet och på arbete för att skapa gruppanda i en klass. Verksamhetsformer har varit temagrupper för elever och studerande, lektioner och kartläggningar av klasser. I en lågstadieskola har en skolpsykolog tillsammans med en speciallärare hållit en Maltti-grupp (träningsprogram i smågrupp för 8-11-åringar med svårigheter beträffande uppmärksamhet och exekutiva funktioner). Detta som en del av Niilo Mäki-institutets forskningsprojekt bl.a. kring effekten av Maltti-träningsprogrammet.

För att förbereda elevernas övergång från årskurs 6 till årskurs 7 har vissa kuratorer och psykologer deltagit i överlåtelsemöten med berörda personalrepresentanter från respektive enhet. Psykologer har även deltagit i överlåtelsemöten angående elever som inleder sin skolgång i årskurs 1. Syftet med mötena är att överföra pedagogisk information som kan underlätta elevens övergång till en ny skola. Individuella överlåtelsemöten gällande enskilda elever har också hållits där föräldrarna och i viss mån eleverna själva har deltagit.

Arbete med elever och föräldrar

Antal klienter i olika skolstadier under åren 2009-2017

Psykologer	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Förskola - åk 6	276	286	284	293	333	301	307	324
Åk 7-10	9	9	7	17	8	13	3	10
Gymnasium						*	*	*
Practicum							50	74**
Sammanlagt	285	295	291	310	341	314	360	408**

*Gymnasierna har haft möjlighet att konsultera skolpsykolog

**Bör påpekas att det inom andra stadiet har jobbat två olika psykologer under läsåret och således finns det överlappningar i klientkontakterna.

Kuratorer	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Åk 1-6	14	14	19	23	24	22	21	11
Åk 7-10	233	232	204	211	201	195	185	207
Gymnasium	75	102	100	97	104	125	124	*
Practicum							50	*
Sammanlagt	322	348	323	331	329	342	380	218**

*Kuratorernas klientstatistik för andra stadiet saknas p.g.a. brister i dokumenteringen.

**Den sammanlagda summan gäller för den grundläggande utbildningen.

Orsaker till psykologernas klientkontakter i grundskolan

	2015-2016	2016-2017
Inlärningssvårigheter	28 %	22%
Undervisningsarrangemang	10 %	4%
Beteendesvårigheter	16 %	18%
Känslomässiga svårigheter	23 %	29%
Kamratrelationer	15 %	13%
Problem inom familjen	8 %	14%

I 26 % av aktualiseringsorsakerna gäller frågeställningen inlärning i någon form. De övriga 74 % av aktualiseringsorsakerna berör frågor kring välmående, relationer och skolvardag. Klientkontakterna som berör inlärningsrelaterade frågor har minskat något i jämförelse med förra läsåret. Även förra läsåret skedde en minskning inom detta område i jämförelse med läsåret innan. Frågeställningar som berör känslomässiga svårigheter som orsak till klientkontakt fortsätter att öka under detta läsåret. Beträffande känslomässiga svårigheter kan det bl.a. handla om ångest, rädsla, depression/nedstämdhet eller stöd för den egna utvecklingen. Även problem inom familjen som orsak till klientkontakt har ökat i jämförelse med förra läsåret.

Orsaker till kuratorernas klientkontakter i grundskolan

	2015-2016	2016-2017
Inlärningssvårigheter	4 %	3%
Undervisningsarrangemang	3 %	5%
Beteendesvårigheter	33 %	21%
Känslomässiga svårigheter	23 %	33%
Kamratrelationer	22 %	22%
Problem inom familjen	16 %	14%
Livskontroll	*	2%

*Livskontroll som möjlig aktualiseringsorsak fanns ej läsåret 2015-2016.

Kuratorernas klientkontakter berör huvudsakligen frågor kring välmående, trivsel och relationer. Under detta läsår har känslomässiga svårigheter som aktualiseringsorsak ökat i jämförelse med förra läsåret. Beteendesvårigheter som aktualiseringsorsak har sjunkit. Beträffande känslomässiga svårigheter kan det bl.a. gälla ångest, rädsla samt depression/nedstämdhet. Gällande beteendesvårigheter har kontaktorsaken oftast handlat om skolfrånvaro och bristande motivation.

Orsaker till psykologens klientkontakter i Prakticum

	2015-2016	2016-2017
Inlärnning och undervisningsarrangemang	16 %	20%
Livshantering och socioekonomisk situation	12 %	4%
Psykiskt välmående och akuta kriser	50 %	57%
Sociala relationer	22 %	19%
Avbrott i studierna	0%	0%

Över hälften av psykologens klientkontakter i Prakticum berör psykiskt välmående och kriser. Klientkontakterna handlar i huvudsak om stressrelaterade frågeställningar, ångest, depression och frågor kring den egna utvecklingen. Dylåka orsaker till klientkontakter har ökat i jämförelse med förra läsåret. Även frågeställningar som berör inlärnning och undervisningsarrangemang har ökat något. Detta läsår har aktualiseringsorsaker som berör livshantering och socioekonomisk situation sjunkit.

Kontakt med samarbetsinstanser i enskilda elevärenden

Vårdnadshavarna är skolpsykologernas och skolkuratorernas viktigaste samarbetspartner. Inom skolan sker samarbete med lärarna och övrig skolpersonal. Samarbetet med skolhälsovården är intensivt p.g.a. att skolläkarremiss krävs för vidare utredningar inom specialsjukvården. Skolpsykologerna har främst samarbetat med barnpsykiatri, barnskyddet, familjerådgivningen och foniatri. Kuratorerna har främst samarbetat med barnskyddet och ungdomspsykiatri. Samarbetet med Folkhälsan och barnskyddet gällande tidigt ingripande i skolfrånvaro har fortsatt. I Prakticum har psykologens och kuratorns främsta samarbetspartner bl.a. varit skolhälsovården och Sveps.

Utvecklingsområde inför läsåret 2017-2018

Arbetet med att utveckla fungerande modeller för elev- och studerandevården kommer att fortsätta under inkommande läsår. Elev- och studerandevården ska enligt lagen främst vara förebyggande elevvård med generell inriktning som stöder hela läroanstalten och kuratorernas och psykologernas arbete fortsätter att utvecklas i den riktningen. Ledande skolkurator och ledande skolpsykolog kommer inkommande läsår att även verka inom resurscentret. Syftet är att tillsammans med de övriga aktörerna inom den specialpedagogiska verksamheten och med utbildningskonsulten bl.a. vidareutveckla modellen för elev- och studerandevård i Helsingfors. Målet att möjliggöra förebyggande arbete och utveckla den gemensamma elevvården.